

VIKTOR PIRNAT:

Uskoki.

(Pripovedka.)

Pred tri sto leti je stal na prostrani planoti ob vznožju Gorjancev ličen gradiček, obkrožen z visokim obzidjem in utrjen z močnimi obrambnimi stolpiči. Potrebno je to bilo radi turške nevarnosti in zbog uskoške bližine. Vsaj so prebivali po vaseh onstran gorskega roba nesmrtni sovražniki divjih Turkov, pred katerimi so se tudi umaknili iz svoje tužne bosenske domovine semkaj v mirno gorjansko zatišje. Tamkaj po žumberških selih so čakali, da jih njihova nova domovina pozove na branik, v pustem brezdelju pa so kaj

radi napadali dolinske gradove in utrjena župnišča. Celo večjim naselbinam so postajali nevarni. Boj je bil njihovo življenje, brez boja je bil zanje svet prazen in dolgočasen. Napadali pa so doma le mogočnike in bogatine, reveža so ščitili in mu v potrebi celo pomagali.

Oštraski graščak Severin Švajcer je imel pred njimi prav poseben strah. Ker svojim podložnikom ni nič kaj prizanašal, so mu bili ti gorjanski svobodnjaki osobito gorki. Vrh tega je bil grad natrpan z bogastvom, z orožjem, strelivom in z živili, torej z vsem, česar Uskoki niso baš zametavali.

Neštetokrat so že poskušali vdreti v grad, toda ob čuječnosti grajskih straž in ob močnem oklepnem obzidju se je vsak poskus ponesrečil. S krvavimi glavami so se morali vselej umakniti v

bližnjo goščavo in po najkrajši poti izginiti v svoja gorska gnezda.

Česar ni zmogla sila, je dosegla zvijača.

Nad pol leta že so imeli v dolini mir pred Uskoki. Bilo jih ni ne na žetev ne na trgatev, in pozornost straž je pojemala. V usodni noči pa je povsem odrekla.

Grajska hčerka se je možila na neko štajersko graščino in pirovanje je trajalo že kar ves teden. Baš tisto popoldne se je bila odpeljala z možem in materjo na svoj novi dom, zapuščeni Oštras pa se je topil v vinu.

Kdo bo ob taki priliki mislil na Uskoke! Pospalo je vse: graščak, njegova družina in straža. Bdela je le grajska kuharica Meta, ki ji je bil že popoldne prišel povedat njen oče iz bližnjega Cerovega loga, da materi ni nekam prav. Slonela je na oknu, gledala v tiho jesensko

noč in čakala na očeta, ki ji je obljubil, da jo pokliče, če bi bilo kaj slabše.

Pritajen žvižg pod obzidjem. Z očetom dogovorjeni znak. Zdaj pa le hitro, materi je hudo! Urno se ogrne, steče na dvorišče in v stražnico. Vse smrči. Sname s stene težke ključne vhodnih vrat, po prstih izgine in naglo odklene. Zapreti že ni več utegnila. Dve visoki postavi sta ji v trenutku zamašili usta, jo zavili v veliko odejo in odnesli do vasi. Tam je čakal njen oče, ki je bil v zvezi z Uskoki. Materina slabost je bila zgolj pretveza, ki je izvabila skrbno in ljubečo hčerko skozi mogočna grajska vrata in pomogla roparskim Uskokom do zmage in plena, ki bi ga sicer ne bili nikdar deležni.

Lahek je bil njih opravek v spečem gradu. Marsikdo se ni imel časa niti zbuditi. Tudi nesrečni graščak je postal žrtev kuharičine lahkomiselnosti.

Izropani gradič so Uskoki zapalili, s plenom pa izginili h gorjanskemu svetemu Miklavžu. Tam so si v božjem hramu razdelili deleže in se razgubili po samotnih žumberških selih...

Kdo zna zlesti skozi košček papirja?

Ali poznate pripovedko o tirski kraljični Dido, ki je l. 880. pr. Kr. ustanovila mesto Kartago?

Ta kraljična si je, ko je prišla v Afriko, izprosila od ondornih prebivalcev le toliko zemlje, kolikor jo je mogoče pokriti z volovsko kožo. Afrikanci so se smejali tej skromni želji in so rade volje ustregli njeni prošnji. Toda nemalo so se začudili, ko je razrezala Dido kožo v ozka jermena, ki so skupaj zvezana obrobila velik kos zemlje, na kateri je potem kraljica sezidala znameniti grad. Imenovala ga je Kartago. Razvil se je v znamenito mesto. Danes so ga samo še razvaline.

Nisem vam brez vzroka povedal te mične pravljice, kajti coprnija, ki vam jo hočem pokazati, je v tesni zvezi z dobro pretuhtano coprnijo kraljične Dido in se glasi:

Kdo zna zlesti skozi košček papirja? Nemogoče! porečete, toda vseeno gre!

Vzemite košček močnega papirja v velikosti igralne karte, prerežite ga po sredini, toda tako, da ostane zgoraj in spodaj ozek trak nerazrezan. Potem ga vpognite previdno navzven!

